

SZIKLAKÓRHÁZ FELFEDEZŐ

Múzeumpedagógiai
foglalkoztató kiadvány

12-14 évesek számára

**SZIKLAKÓRHÁZ
ATOMBUNKER**
MÚZEUM

Múzeumpedagógiai foglalkoztató 12-14 évesek számára

© „A Szikla” Múzeumi Közhasznú Alapítvány

Készült az NKA támogatásával

Összeállította és szerkesztette: Bálint Angelika

Layout és tördelés: La Garde Stúdió EC.

© 2021

Mi az, hogy Sziklakórház?

Kérdés

Hogy kerül egy kórház a föld alá?
Mi szükség volt rá? Mi történt itt a háború alatt?
És 1956-ban?
Hogyan jutottak el ide a sebesültek?
Hogyan lett egy kórházból bunker?

A Sziklakórházban mindegyik kérdésre választ kaphatsz, ezzel a füzettel pedig akár már otthonról is elkezdheted a felfedezést.

**Böngéssz végig, és tudj meg minél több érdekességet
háborúról, forradalomról, gyógyításról, életmentésről!**

**A kreativitásod és a tudásod is próbára tesszük,
elfogadod a kihívást?**

Hogyan használd a felfedezőt?

Ez egy 3 az 1-ben füzet: segít a ráhangelődésben, ha még csak tervezitek a látogatást, vannak olyan feladatok benne, amiket a kiállítás megtekintése közben, és olyanok is, amiket otthon tudtok a legjobban megoldani.

A különféle típusok között színek segítenek eligazodni:

Ráhangelődés

Látogatás közben

Otthon

A látogatáshoz kapcsolódó rejtvények megoldásában segít majd minden, ami körülvesz:

- a látvány,
- a kiállított eszközök és képek,
- a menet közben elhangzó történetek.

Éppen ezért, ha kicsit el is terelik a feladatok a figyelmed az idegenvezetőről, semmiképp se veszítsd őt szem elől!

Izgalmas felfedezést!

Amit a Sziklakórházról tudni kell

A **Sziklakórházat** a második világháború idején építették ki a Várhegy barlangjaiban. 1944 februárjában nyitották meg. Ez év tavaszán már egyre gyakoribbá váltak a légitámadások Budapest ellen, a bombázások áldozatai közül sokakat ebben a kórházban láttak el. 1944 és 1945 telén a szovjet hadsereg körbezárta a várost, rengetegen sebesültek meg a harcokban.

A **Sziklakórház földalatti elhelyezkedése miatt a legbiztonságosabb kórház volt**, hiszen a bombázások nem tudtak kárt tenni benne. Ennek ellenére itt is borzasztó körülmények alakultak ki: elfogyott az élelem, a kötszer és a gyógyszerek. Nem volt elég nagy ahhoz, hogy mindenkit el tudjanak helyezni a kórtermekben, a folyosók megteltek a földre fektetett sebesültekkel. Budapest ostroma 1945 februárjában ért véget, az országban áprilisban fejeződtek be a harcok. A Sziklakórházat 1945 júniusában zárták be.

Tudtad?

Második világháború:

1939 és 1945 között zajlott. Magyarország 1941-től vett részt benne Németország szövetségeseként.

A harcok 1944-ben érték el az ország területét, 1944 és 1945 telén került sor Budapest ostromára.

A háborút követő három évben (1945-1948) **Vírus Oltóanyagtermelő Intézet** működött itt. Az **1950-es években újra kórházzá alakították** – kibővítették és új felszerelést hoztak ide. Ekkor azonban már titkosították, elvileg senki nem tudhatott a létezéséről (persze az illetékes hatóságokon kívül). **1956-ban újra megnyitották** – ez volt a második, és egyben az utolsó alkalom, hogy kórházként működött.

1958 és 1962 között kibővítették és **atombunkerré** alakították át. 2004-ig szigorúan titkos intézménynek számított.

2007 óta működik **múzeumként**.

Tudtad?

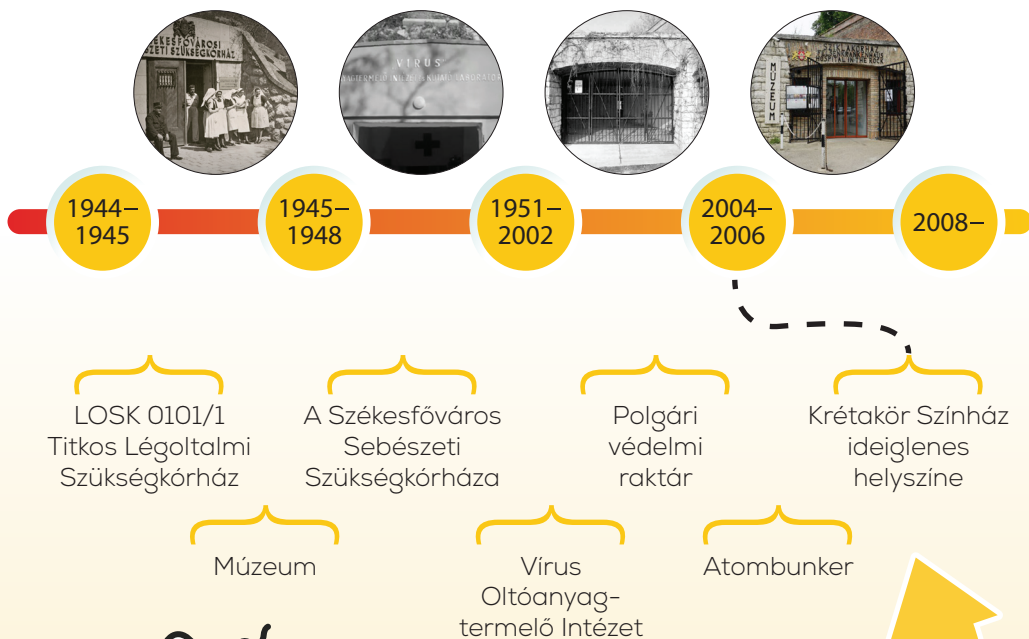
Az 1956-os forradalom:

Az 1950-es években szovjet és magyar kommunista politikusok vezetésével diktatúrát alakítottak ki az országban. Ez ellen lázadtak fel az emberek 1956 őszén. A forradalom október 23-án egy tüntetéssel kezdődött, már aznap este tűzharca is sor került. 1956 novemberéig tartottak a harcok, a szovjet hadsereg november 4-én indított támadása leverte a forradalmat.

MI LEHET A FÖLD ALATT?

A Sziklakórház nem csak kórház: az idők során többféle funkciót is betöltött.

Találd ki, mikor mire használták, és helyezd el az idővonalon!

A Sziklakórház a második világháború idején a Nemzetközi Vöröskereszt kórháza volt.

Henry Dunant
Svájci bankár, ő alapította meg 1864-ben a Nemzetközi Vöröskeresztet.

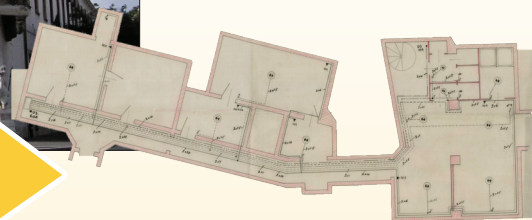
A vörös keresztet mint jelképet eredetileg a **kamillánus rend** használta. Tagjai fogadalmat tettek arra, hogy akár **életük kockáztatásával is segítenek a betegeken.** A szerzetesek keresztje ihlette a **Nemzetközi Vöröskereszt szimbólumát.**

Vallási és kulturális okok miatt azonban ma már nem mindenhol a keresztet használják a szervezet megjelölésére.

RIADÓ!!!

A múzeum legrégebbi része a Légoltalmi Riasztóközpont. Ezt 1937-ben létesítették.

Tudtad?

A Riasztóközpontot 1941-ben segélyhellyel bővítették.

Ekkor a régi budai városházán keresztül (Szentháromság utca 2.) lehetett ide lejutni.

Feladat

Mit gondolsz, miért költöztették ezt az egységet a föld alá?

.....

.....

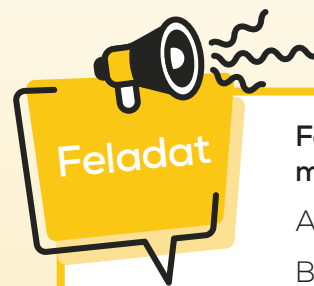
.....

Kórházból bunker

Az atombunker gépészeti részének felszíni összeköttetései is vannak. Mivel titkos objektumról volt szó, ezeket álcázni kellett. A kipufogócsövet pl. egy Úri utcai ház ereszcatornája mögé rejtették.

Az olajtartályok utántöltő fejeit virágos ládák takarták.

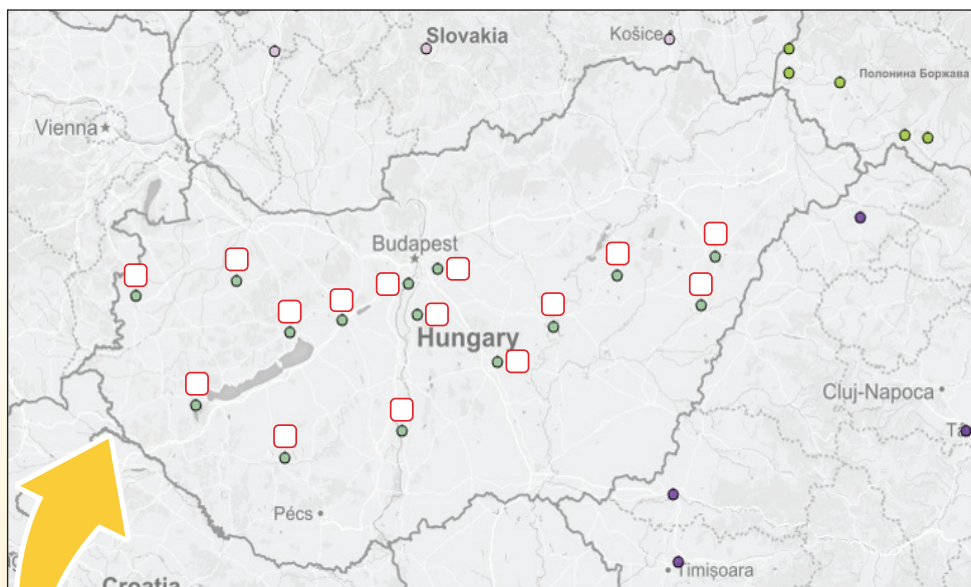
Feladat

Felismered a képről, hogy ezek melyik utcán bukkantak fel?

- A, Szentháromság utca
- B, Úri utca
- C, Tóth Árpád sétány

Nukleáris katasztrófa – reális veszély?

Talán ma már abszurdnak tűnik a múltbeli hidegháborús félelem, viszont egyáltalán nem volt alaptalan. Bár Magyarország jelentéktelennek látszik az USA szempontjából, ettől függetlenül mint a Szovjet blokk országa tényleg célpontnak számított.

A , Szombathely	F , Kiskunlacháza	K , Kecskemét
B , Hévíz	G : Tököl	L , Szolnok
C , Veszprém	H , Budapest	M , Kunmadaras
D , Székesfehérvár	I , Taszár	N , Debrecen
E , Pápa	J , Kalocsa	O , Berettyóújfalu

Feladat

Mi lehetett a célpont?

Vajon miért éppen ezeket a helyszíneket szemelték ki?

Mi az, ami mindegyiken van?

- A, Uránbánya
- B, Fegyvergyár
- C, Repülőtér

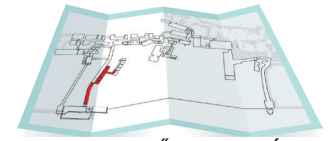
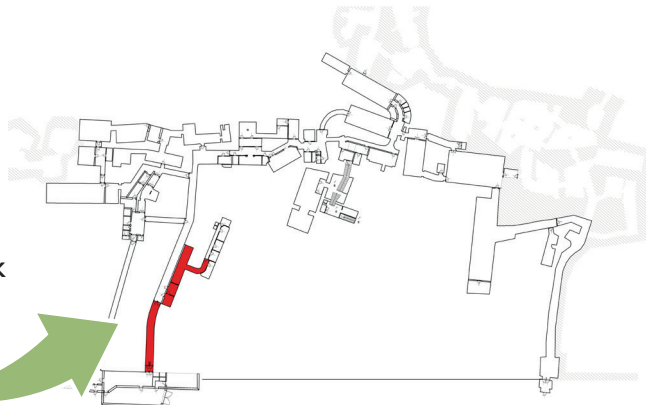
Feladat

A térkép egy, az 1950-es években tervezett esetleges támadás célpontjait jelöli.

Melyik helyszíneket tudod beazonosítani?
(Online térképpel vagy akár anélkül)

Merre járunk?

Ez itt a Sziklakórház térképe. A piros szín jelöli, hogy melyik részénél tartunk. Ebben a részben minden témakörnél megtaláljátok majd.

BEVEZETŐ FOLYOSÓ,
KONYHA

Feladat

Miért fontos ez a felirat?
Miben segített a Vöröskereszt a kórháznak?

.....
.....
.....

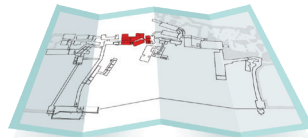

Feladat

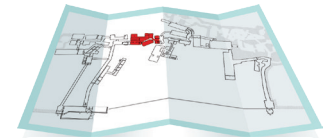
Mi van a dobozban? Keresd meg a konyhában ezt a dobozt! Vajon mi lehetett benne?

Kérdezd meg az idegvezetőt!

.....
.....

KÖTÖZŐK, MŰTŐ

KÖTÖZŐK, MŰTŐ

Gyógyítsunk, de mivel?

Mire használhatóak a képen látható eszközök?

1.
2.
3.
4.

1

2

3

4

Mi lehet ez?

Keressd a választ a műtő utáni kiállítótérben!

-
-
-
-

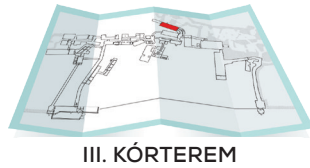
Kiszúrtad ezt a lépcsőt?

Vajon hova vezethet?

Az idegenvezetőd biztosan tudja.

-
-
-
-

Gyógyítás háborús időkben

Így nézett ki ez a kórterem 1944-ben, a megnyitás napján. **Hasonlítsd össze a képet a kiállítással!**

Milyen állapotok alakultak ki itt Budapest ostroma idején?

.....

.....

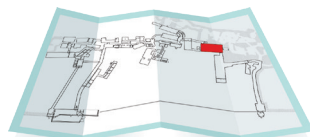
.....

.....

(...) amikor nem tudtam megenni a kenyeret, akkor odajött valamelyik szomszéd – Nem kell a kenyér? Ideadja? – Ott van benne a kosárban. Volt egy lánc minden ágy végén egy kosárral, ebbe tették bele.
(Egy sebesült, Enyedi Zoltán visszaemlékezése)

ÜVEGAJTÓ, V. KÖRTEREM

Titkos építkezés

Feladat

Régi pincék

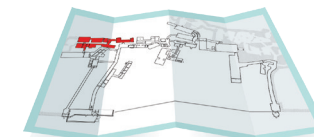
Feladat

Nézz át az üvegajtón – vagy figyeld meg ezt a fotót! Melyik rész természetes képződmény, és melyik mesterséges kialakítású rész?

.....
.....

A Várhegy barlangjait évszázadokkal ezelőtt vették birtokba az emberek. Mit gondolsz, mire lehetett használni ezeket az üregeket a múltban?

.....
.....

GÉPÉSZET

Az atombunkerré alakításhoz különleges gépek kellettek. Melyik rendszer részleteit láthatod a képen? Mi volt a funkciójuk?

1.

.....

2.

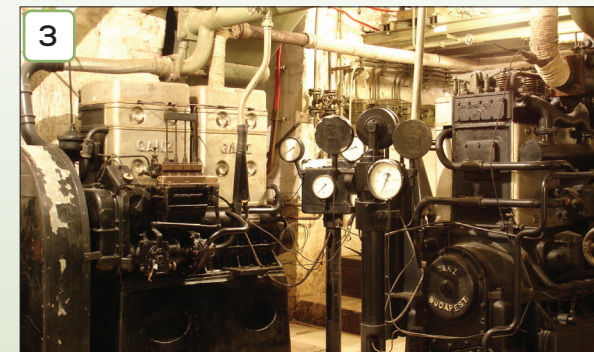
.....

3.

.....

.....

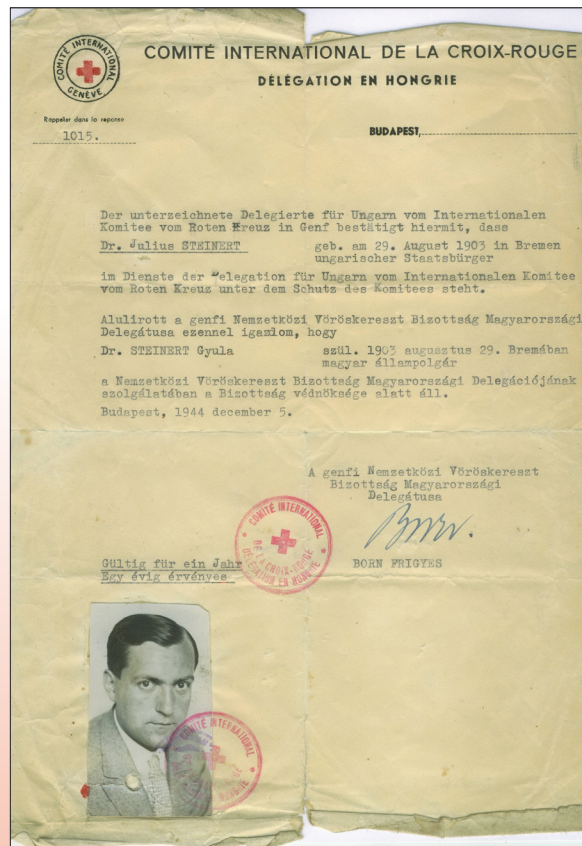
.....

Feladat

Hol láttad ezt a dokumentumot?
Mi ez, mi volt a célja?

Friedrich Born

Feladat

Mi a kapcsolat a két kép között?

Budapest ostroma

Feladat

A fekete-fehér képek (A, B, C, D) 1945-ben készültek – a kiállításban láthatóak őket.

Emlékszel melyik egységben?

.....

.....

.....

A színesek (1, 2, 3, 4) ugyanazoknak a helyszíneknek a mostani állapotát mutatják.

Párosítsd össze az új és a régi képeket!

1	2	3	4
☐	☐	☐	☐

A Sziklakórház és Budapest ostroma

Ismerj meg néhány szemtanút, akik személyesen élték át a háború borzalmait!

1. „...ez a kórház mentette meg az édesapámat, mert különben neki a frontra kellett volna kimenni és ott meghalt volna és ő meg megmentett százakat itt a kórházban, mint egy orvos.”

2. „...ott játszottunk, mint gyermekek és rugdalóztunk, mert voltak ott különböző dobozok. (...) És hát akkor az egyik nem üres doboz volt, hanem egy kézigránát volt, egy fel nem robban kézigránát, (...) és én abba szépen belerúgtam és hát az felrobbant.”

3. „Nem sokat tudott az ápolásról, de hasznossá tudta magát tenni, ugyan nem volt a kórházban már szinte semmi tiszta kötszer, sem jód vagy penicillin, egy darab fájdalomcsillapító sem.”

Feladat

Olvasd el az idézeteket - vajon kihez kapcsolódnak?

Találd meg az összeillő párokat! (A, B, C)

1 2 3

Anna Boom, önkéntes ápolónő

Högerl Károly, páciens

Dr. Mester Endre, orvos

Forradalmi kórház

„Emlékszem, hogy egy városi busszal hoztak sebesülteket. Tele volt a busz. Hoztak egy kisfiút, aki 12 éves volt, és mindkét lábát ellőtte a saját Molotov-koktélja. Egy tankot akart felrobbantani szegény.”
(Zsindely Zsuzsanna, önkéntes ápolónő)

Milyen sérüléseket kellett ellátni a forradalom alatt a kórházban?

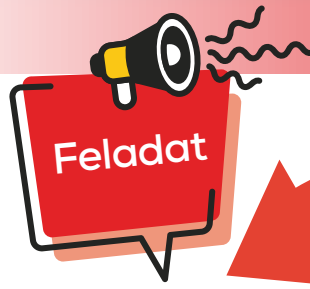
.....
.....

Mit gondolsz, mi okozhatott egészségügyi problémát a civilek esetében?

.....
.....

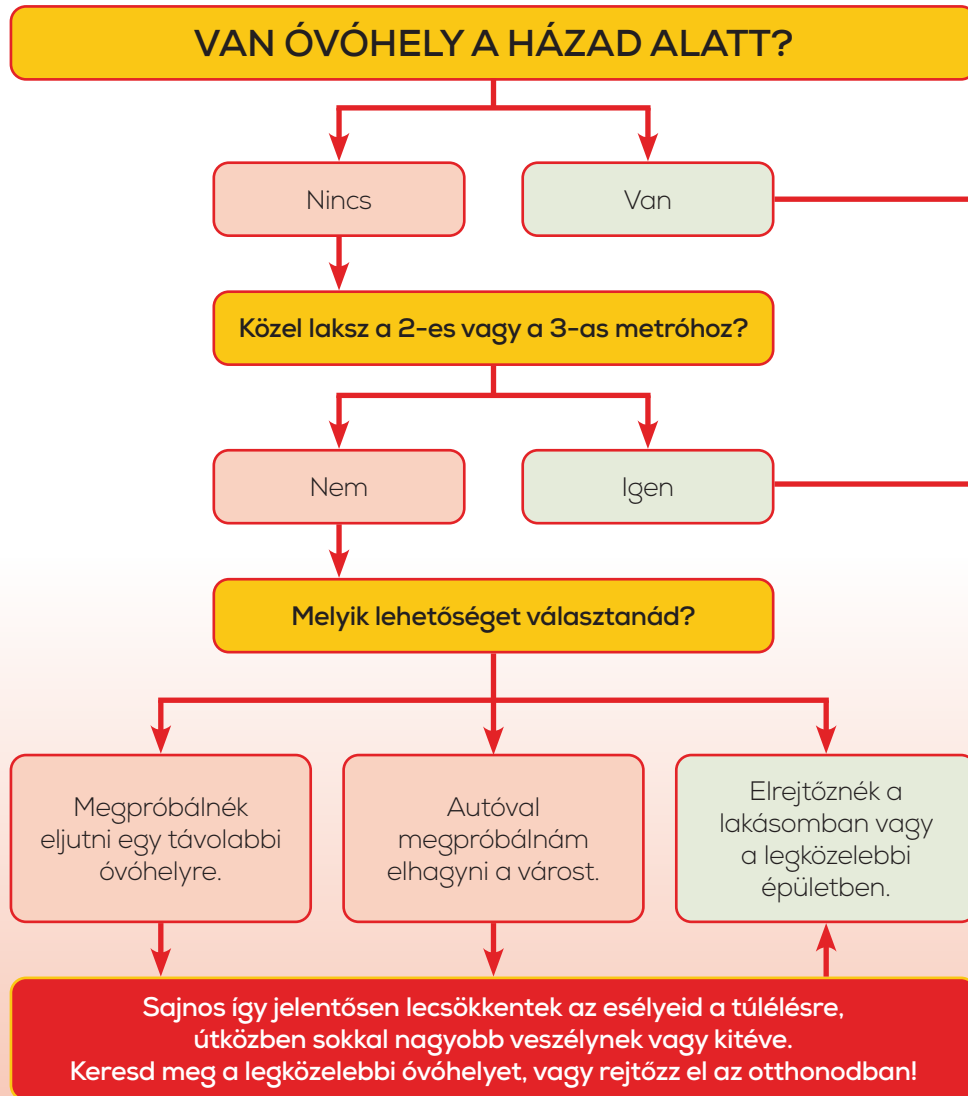
Mire tudsz visszaemlékezni a kiállításból?

.....
.....

Mit tennél vészhelyzet esetén?

Nukleáris katasztrófát nemcsak egy bombatámadás okozhat, hanem például egy baleset is kiválthatja (ilyesmi történt 1986-ban a csernobili atomerőműben). **Te tudod, mit kéne tenned ilyen helyzetben? Kövesd a nyilatkat, és kiderül!**

Odaértél a gyülekezőhelyre, itt átesel a személyi mentesítés folyamatán.

A képen a személyi mentesítés fázisainak képeit látod.
Rakd őket helyes sorrendbe! (1-4)

GRATULÁLUNK!
Felkészültél a katasztrófahelyzetre, mindent megtettél a túlélésért!

- Lekapcsolom a villanyt, áramtalanítom a lakást.
- Összecsomagolom a legértékesebb holmijaimat.
- Konzervet, hálósákokat és gyógyszereket viszek magammal.
- A lakás ajtaját nyitva hagyom.
- Lezárom a kályhát és ellenőrzöm a tűzhelyet.
- A lehető legnagyobb bőröndbe pakolok, hogy minden szükséges holmit magammal tudjak vinni.

7. oldal:

1944-1945 A Székesfőváros Sebészeti Szükségkórháza

1945-1948 Vírus Oltóanyagtermelő Intézet

1951-2002 LOSK 0101/1 Titkos Légoltalmi Szükségkórház,
Atombunker, Polgári légvédelmi raktár

2004-2006 Krétakör Színház ideiglenes helyszíne

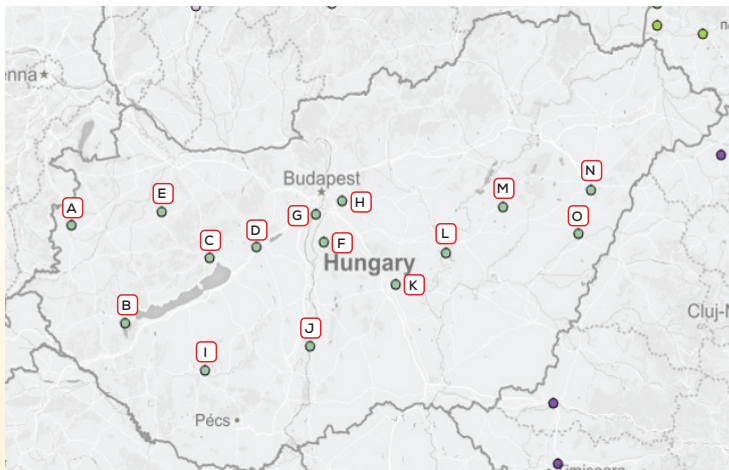
2008- jelenleg is: Múzeum

10. oldal: Mert a föld alatt bombázások esetén is biztonságban marad.

11. oldal: **C** Tóth Árpád sétány

12. oldal:

- A** Szombathely
- B** Hévíz
- C** Veszprém
- D** Székesfehérvár
- E** Pápa
- F** Kiskunlacháza
- G** Tököl
- H** Budapest
- I** Taszár
- J** Kalocsa
- K** Kecskemét
- L** Szolnok
- M** Kunmadaras
- N** Debrecen
- O** Berettyóújfalu

13. oldal: **C** Repülőtér

14. oldal: Oltalmat biztosított, megvédte a kórházat a fegyveres harcoktól, betörésektől.

15. oldal: Tejpor, az amerikai Vöröskereszt élelmiszersegélyeként érkezett 1956-ban.

16. oldal: **1** Vérnyomásmérés, **2** Altatás, **3** Sterilizálás, **4** Törött csont helyretétele

17. oldal: Röntgencső. A lépcsők Dr. Kovács István főorvos szobájába vezettek.

19. oldal: Az összetolt ágyakra 3-4 embert fektettek szintenként, a földön is sebesültek feküdtek. A zsúfoltság miatt a levegő és a higiénias viszonyok is nagyon rosszak voltak.

20. oldal: Mennyezet, oldalsó falak többnyire természetes képződmények, az elválasztó boltívek, kutak mesterséges alkotások.

Használat: tűzvész és háború idején menedéket nyújtott, a kutak a 15. századig biztosították a vízellátást, a 19. századig borospincének használták az üreget, de élelem tárolására is alkalmas voltak.

21. oldal: Légkezelő központ: szűrőberendezés; Vízkezelő központ: tartály; Gépészet: aggregátorok.

22-23. oldal: Friedrich Born-émlékszoba, vöröskeresztes védlevel: a holokauszt idején többek között ilyen dokumentumokkal próbálták megmenteni az üldözötteket. A képen Friedrich Born látható, ő volt az, aki a Nemzetközi Vöröskereszt hivatalos kórházává nyilvánította az intézményt – emiatt került a felirat a falra

24-25. oldal: **1-C, 2-D, 3-A, 4-B**

26. oldal: **1** Dr. Mester Endre, **2** Högerl Károly, **3** Anna Boom

27. oldal: Jellemzően lőtt sebek, a civileket is érthette véletlen találat, de sortűz áldozatai is lehettek, illetve a leomló házfalak törmelékei is sérüléseket okozhattak. A harcok és a kijárási tilalom miatt problémás volt eljutni a kórházakba, ezért a közelben lakók hétköznapi egészségügyi problémáikkal is a Sziklakórházat keresték fel, ennek is köszönhető, hogy kisbabák is születtek itt

28-29. oldal:

- I** Lekapcsolom a villanyt, áramtalanítom a lakást.
- H** Összecsomagolom a legértékesebb holmijaimat.
(A legszükségesebbeket vidd magaddal!)
- I** Konzervet, hálósákokat és gyógyszereket viszek magammal.
- H** A lakás ajtaját nyitva hagyom.
- I** Lezárom a kályhát és ellenőrzöm a tűzhelyet.
- H** A lehető legnagyobb bőröndbe pakolok, hogy minden szükséges holmit magammal tudjak vinni. (Próbáld meg a fontos dolgokat a lehető legjobban összecsomagolni, hogy könnyű legyen szállítani.)

Mentesítés fázisai:

- 1** Szennyezett ruhák elkülönítése
- 2** Szőrzet eltávolítása
- 3** Mentésítő zuhany
- 4** Tiszta ruha felvétele

Nemzeti Kulturális Alap

Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

www.nka.hu

www.sziklakorhaz.hu